

Sin in hči.

Cvetinomiški.

Svečano in slovesno kakor o Veliki noči so zvonili zunaj zvonovi. V šumečih, pisanih krilih, jasnih jopicah in svilenih rutah so hodila po cesti rdečelična dekleta. Hodili so fantje v svetlih, rožastih telovnikih s težkimi srebrnimi verižicami, klobuke postrani, in so se veselo smejali. V solncu so se svetili mogočni, vihravi krivci, lesketale so se svilene rute in jasne jopice.

Mati je sedela sključena in zgrbljena v nizki, mračni, zatohli izbi kraj polodprtega okna. Ni slišala zvonov, ni videla mimohitečih deklet in fantov. Kakor ulita je sedela tiho na enem in istem mestu, nekaj šivanja v naročju, oči uprte v tla. Enakomerno je ubadala vela roka šivanko.

Duri se nanagloma hrupoma odpró — tako nanagloma in nepričakovano, kakor če začne v natlačeni cerkvi naenkrat goreti, pa zadrvi vsa množica v neredu proti uhodu na prosto — in v izbo plane dvajsetletna Nilka. Mati se ne zgane pri tem, še ozre se ne. Kakor prej visi njena glava globoko dol, le bolesten vzdih se ji izvije iz prsi.

Nilka si odveže ruto, zgrne jo lepo, jo zavije v papir pa jo položi na posteljo kraj omare.

»Mama, dajte no! ... Še ob nedeljah nimate nikoli miru s temi krpami ... Zunaj je tako lepo, solnce sije, in zvonovi zvonijo ... Kajne, da bova šli popoldne kam v vas? ... Stric Martin je rekel, da moram priti in vi z menoj ...«

Popravi si z rokama eno kito težkih kostanjevih lâs, ki se ji hoče razplesti in pasti po hrbtu. Potem pa stopi prožnih, lahnih korakov čisto k materi.

»Saj boste šli, kajneda, mama? ... Zunaj je tako lepo, in stric Martin je tako dober. — Recite no! ...«

Deklica sklene roke na prsih, upogne beli vrat in upre v mater velike plave, sanjajoče oči.

»Recite no, mama ...«

Zdaj dvigne mati glavo in se nasmehne.

»Otrok! ... Kaj mi vse poveš! — Kje je pa Franc, da ga ni toliko časa domov?«

Nilka se vzravna.

»Franc? Menda je šel kam v gostilno. Ravnotako se mi je zdelo, kakor da slišim njegov glas, ko sem šla mimo Kmetiča. Dosti ljudi je danes tam.«

Mati iznova zavzdihne in povesi glavo. Zopet ubada njena roka šivanko.

Nilka vzame s police knjižico, pristavi stol kraj okna, tik matere, in jame čitati. Pa ne čita dolgo; nenadoma se spet zasmeji, zapre knjigo in se okrene k materi.

»Takih neumnosti pa res še svoj živ dan nisem brala ... zares ne ...! En par — uboj, roparji, ječa in nazadnje vislice ... Kdo pa je pustil to knjigo na polici? Ahá, gotovo jo je posodil kdo Francu? ... Že vem ...«

Zvonko se zasmije deklica; svetla vrsta zdravih zob se béli izza njenih svežih, rubinastih usten.

»Nilka, ne bodi otročja!« ji reče mati.

»Kaj bom otročja, saj sem že velika!« odvrne Nilka namah resno in položi knjigo nazaj na polico. »Kajne, da pojdete popoldne z menoj v vas, mati? ... Ah, mamica!«

Nilka vstane, se skloni k materinemu sesušenemu in izžetemu obrazu in jo prime rahlo za roko.

»Takrat, ko pride Slavko iz mesta domov na počitnice, bo pa drugače. Takrat pa ne boste imeli toliko dela, mama ... Slavka imam jaz tudi rada; vedno kaj zame prinese iz mesta ...«

Kakor iz sanj, z napolzatisnjenimi trepalnicami, se ozre mati v dekle. Hipoma pa zdrkne njena glava še nižje na prsi, in nobena beseda ne more iz njenih ust.

»Otrok! Ne, veš, kaj je življenje ...«

Zunaj zapiha močan veter in odpre sunkoma okno nastezaj. V polnih tokovih se vlijejo solnčni žarki v mračno izbo. Glasno zvené in brné bučijo zvonovi v vetru. Materin obraz se sveti v žarki luči.

Nilka se nasloni z obema komolcema ob polico in strmi vun v jasni nedeljski dan, ki trepetá in drhti kraljevsko nad vso pomladno, z belim, blagodišečim cvetjem košatih jablan in črešenj posuto zemljo.

Po cesti prihiti sosedova Malči. Čisto nova je; prijetno šumí sivo, lesketajoče se krilo. Veliki, pisani slamnik je ves obšit in okrašen z živordečimi, bingljajočimi rožami. Ko pride Malči do okna in zapazi Nilko, postane in na ves glas se zasmije.

»Kaj pa ti tukaj? ... Pojdi no vun na solnce, lepo je zunaj ... Ta človek se ti pa menda nalašč zapre v izbo in zapahne duri kakor pred tatovi. Bodi no!«

Lepo zna govoriti Malči. Venomer se ziblje semintja in strmi s svojimi veselimi, poredno mežikajočimi očmi izpod slamnika v Nilko. Opre si včasih levico ob bok, zamahne z roko in se ozre s tihim smehljajem na licih po živahni cesti navzdol pravitako kakor človek, ki se mu mudi kdovekam, v lepe, vesele kraje, kjer zvoné vedno zvonovi veselja in kjer sije solnce sreče vedno ...

Nilka se zopet vzravna pa si položi roko na čelo. Njene plave oči se tiho smehljajo in začudeno opazujejo Malči.

»Povej, kam pa greš? Čemu si pa tako vesela?«

Malči zaziblje zopet glavo pa zamahne z roko.

»Kam da grem, vprašaš? ... Kako si čudna ... Ničesar ne ve, otrok. — V trgu bo veselica in moje prijateljice me čakajo tam. Tako

je, Nilka! Človek mora biti vendar vesel, zato živi! Če hočeš jokati, pa daj; nihče te ne bo motil...«

Zadnjikrat se okrene Malči s svojimi živimi očmi in s svojim veselim, polnim obrazkom do Nilke. Zahihita se še enkrat s svojim srebrno-donečim, zvonkim glasom, ki se trese kakor struna. Zasukne se potem urno na peti in odbrzi po cesti iz vasi. Še dolgo se lesketa veliki, pisani, z rožami okrašeni njen slamnik v solncu, sveti se, pa izgine za ovinkom.

»Kdo pa je bil?« vpraša mati. A se ne ozre in ne dvigne glave.

»Malči je bila. V trg gre na-veselico,« odgovori Nilka z nasmehom. Vendar ji je do joka ob teh besedah.

Mati ne reče ničesar. Še globlje kloni njena glava, še bolj topo zro udrte, mrtve oči; roka ubada hitreje šivanko; ozke gubice ji pre-pregajo čelo in lica.

Nilka stopi sredi izbe, dvigne roke nad glavo in zavzdihne.

»Tudi jaz bi šla! Za Malči bi šla, ki zna tako lepo pripovedovati in se tako veselo smejati...«

V tem vstopi Franc. Vidno se opoteče k mizi in sede.

»Treba se ti je pretegovati, Nilka... Kdaj bo pa kosilo?... Hudo sem lačen...«

Ozre se s pijanimi, zakrvelimi očmi v sestro, opre se s komol-cema ob mizo in skrije obraz v dlani.

Nenadoma se dvigne mati in stopi sključena in upognjena preko izbe. Franc si odmakne dlani od lic in hripavo zakašlja.

»Ali bo kmalu kosilo, mati?... Cel teden se ubijam, v nedeljo moram pa še stradati...«

»Tudi jaz sem že lačna,« dodane nehoté Nilka in se ozre v mater. S povešeno glavo obstane mati poleg mize.

»Ná, Franc, tukaj imaš zdaj suknjo zašito, ker si silil cel teden vame. Saj veš, prej nisem imela časa...«

Odloži mati na mizo zakrpano suknjo in dvigne glavo.

»Kje pa si bil, Franc?... Si videl Martinka? Ali je zopet pijan?... O, saj, še svojo dušo bo zapil ta človek...«

Franc se nasmehne.

»Videl sem ga in rekel je, naj pridem kaj v vas. Danes bo menda prav lepo doli pri Medvedu. Veliko ljudi bo. In novo šentjansko vino imajo, po osemindeset...«

Mati ne trene s trepalnicami. Le tiho vpraša:

»Pa kaj bi s tem?... Tudi se mi zdi, da si se ga danes že malo nalezel. Ali ni res? — Ali si bil pri Kmetiču?«

»Tam sem bil,« prizna Franc in skloni glavo. »Cel teden se trudim in ubijam! Še ponoči nimam miru! Vse žuljave in raskave imam že roke. Pa da bi si ga ne smel malo privoščiti? — Ali bo kmalu kosilo?«

»Počakaj malo, takoj bo!« reče mati tiho, skoro neslišno.

Nilka pa globoko zavzdihne.

»Oh, da bi že bilo!«

Mati se okrene.

»Tako bom pripravila...«

Naglih korakov oddrsa v vežo in nato v kuhinjo. Pri ognjišču zaropota z lonci in pripravlja kosilo. —

Vizbi pa sloni Nilka na stolu kraj Franca. Pogovarjata se.

»Boš šel popoldne k Medvedovim in k stricu Martinu v vas?« ga izprašuje Nilka.

»Bom,« prikimava Franc. »Ali hočeš z menoj?«

»S teboj bom šla, da... Tako pusto je doma, tako dolgočasno... In mama nočejo z menoj...«

Pogovarjata se tja in sem, o tem in onem, dokler ne prinese mati polne skleda na mizo.

Zajemajo počasi s starimi, nerodnimi žlicami, in molče med kosilom. Materi se roka trese kakor v mrazu. Globoko na tilnik ji je bila zdrknila pikasta nedeljska ruta.

Prvi odloži žlico Franc.

»Jej, ne bodi izbircen!« ga sili mati in odloži tudi sama žlico.

Franc vstane.

»Kako bi jedel?... Nič boljšega nimamo ob nedeljah kakor ob delavnikih. Drugod je to drugače. Pride meso na mizo...«

Materi se roka še bolj strese.

»Pa imajo tudi denar,« odgovori pomišljevaje, z rahlim glasom.

Tudi Nilka se dvigne s stola. Stopi pred ozko zrcalo in si vzame iz kit zalasnice.

»Res, dolgo časa že nismo jedli mesa,« pravi. »Mislim, da ga še o Veliki noči ne bomo...«

Pogleda v mater s čudnim smehljajem okrog usten; žalost ji je v očeh. Razplete malomarno kiti in vrže dolge lase preko ramen. Strese z glavo. Pripravlja se na veselico.

Mati si zakrije obraz z obema rokama, nasloni se ob zid, in solze se ji uderó po licih.

»Saj bi dala, ko bi imela!... Še Bog, da je to... da nismo ravno lačni... Vesta, koliko zaslužimo. In štirje smo.«

(Konec prih.)

